

בתי המשפט

א 001535/96

בבית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך
:

בפני: כב' השופט משה רביד

התובע

עו"ד י' סלומון

עופר אוחנה
ע"י ב"כ

בעניין:

נגד

1. מדינת ישראל
2. שיכון ופיתוח לישראל
ע"י ב"כ
- הנתבעים
1. פרקליטות מחוז ירושלים
  2. עו"ד ארטמן רמי
  3. עו"ד מאיר חיים
  4. עו"ד לויטן רחל
  6. עו"ד ראובינוף יובל מיכ
  7. עו"ד גדות אליעזר
- נגד

ענבל חברה

LOWNDES LAMBRET | צד ג'

__INTERNATIONAL LIMITED

SUN ALIANCE AND LONDON | צד ג'

INSURANCE P L C

צד ג' | מדינת ישראל

צדדי ג'

ע"י ב"כ עוה"ד אלמגור עמיר
מאיר חיים

החלטה

ביום 5.7.01 נתתי החלטה על פיצול הדיון. על-פי החלטה זו אדון בשלב הראשון בשאלת הנזק והאשם התורם של אמו של התובע, אסתר אוחנה.

העובדות

בתי המשפט

א 001535/96

בבית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך

בפני: כב' השופט משה רביד

:

1. התובע, יליד 1979, נפגע בעת ששיחק על גבי מגלשה בגן ציבורי בשכונת גילה בירושלים. המקרה אירע ביום 16.1.86 (להלן האירוע). התובע עלה, לדבריו, על מתקן עץ גבוה שבקצהו הותקן צינור מתכת לגלישה לקרקע. לגרסת התובע, הוא גלש מצינור המתכת למטה ונחבט בגופו בבטון החשוף שבתחתית העמוד בגובה פני הקרקע.
2. מומחי התובע קבעו את הנכויות כדלקמן:
  - (1) דר' הנדל קבע לתובע נכות בשיעור 14.5%: 5% לפי סעיף 47(5)ב ו-10% בגין צלקת היפרטרופית ומפריעה לפי סעיף 75(1)ב.
  - (2) דר' ורדי קבע לתובע נכות נויורולוגית בשיעור 30%, בגין לקוי אורגנו-מנטלי כרוני ובגין הפרעה במנגנון הריכוז. סעיף הליקוי הוא 30(1)ג המתייחס להפרעות פרכוסיות ותסמונת OBS נלווית. דר' ורדי מדגיש את המאמץ הרב וציון לשבח לו זכה התובע בשל חריצותו ורצינותו.
  - (3) סיכום אבחון נויורופסיכולוגי של הנוירופסיכולוגית אורלי שלם. לדעתה על רקע הפגיעה הקשה ממנה סבל עופר מילדות, ההפרעות הקוגניטיביות, יחד עם קשיים במסגרת המשפחתית, בולטת אישיותו בעלת הכוחות של התובע. למרות קשיים קוגניטיביים מרובים, הצליח התובע לסיים קורס תכנות ברמת הנדסאי.

התובע מתפקד ברמת אינטליגנציה ממוצעת נמוכה, אך ניכרים פערי תפקוד משמעותיים ביותר, כשבחלק מהכישורים יכולתו של עופר גבוהה מהממוצע ובאחרים יכולתו נמוכה. התפקודים הגבוהים יותר מצביעים על הפוטנציאל האינטלקטואלי הבסיסי. בולטים קשיים קוגניטיביים והתנהגותיים כאחד.

מבחינה תעסוקתית, מהניסיון הקליני המצטבר עם אוכלוסייה שיש לה פגיעת ראש מילדות, כל עוד מדובר בתפקוד במסגרות לימודיות מובנות, יכולת התפקוד טובה יותר. אולם שילוב בעולם העבודה, הדורש קשרים בין-אישיים, גמישות והסתגלות במצבי לחץ או במצבים בלתי מובנים, קשה יותר לנפגעי ראש. שילובו של התובע במהלך החודשים האחרונים כמתכנת בחברת הייטק, אינה עדות מספקת ליכולתו התעסוקתית בעתיד.

הניסיון הקליני מלמד שאנשים שעברו טראומות מסוג זה, תפקודם אינו יציב, ומושפע בקלות מנסיבות חיצוניות ופנימיות. כתוצאה מכך, גם כאשר יש יכולת מוכחת, התנודות וחוסר היציבות אינם מאפשרים השתלבות נורמטיבית במסגרות תעסוקתיות. בשל התנודות הם חשופים יותר לפיטורין ובשל קשייהם בקבלה למקום עבודה, הם עלולים לסבול מתקופות אבטלה ממושכות יותר במהלך חייהם.

בתי המשפט

א 001535/96

בבית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך

בפני: כב' השופט משה רביד

:

3. מטעם הנתבעים הוגשה חוות דעת מטעמו של פרופ' פלדמן שקבע לתובע 10% נכות ניירולוגית, לפי סעיף 30, בגין ההתקפים האפילפטיים. לדעת פרופ' פלדמן ספק אם יש קשר סיבתי בין האירוע ובין הנזק המוחי כיום ומכיוון שאין מידע רפואי מוסמך לגבי שכיחות ההתקפים האפילפטיים ואופיים.

4. ביום 22.4.98 מונה הניירולוג פרופ' רכס כמומחה מוסכם. וביום 8.6.99 מונה פרופ' פינסטרבוס כמומחה לא מוסכם (עו"ד סלומון, ב"כ התובע, לא הסכים למנוי) בתחום האורטופדיה. שני המומחים הגישו חוות דעת.

(1) פרופ' רכס, בחוות דעתו, סבור שיש קשר סיבתי בין מצבו הנוכחי של התובע לבין חבלת הראש בשנת 1986. חבלה זו הביאה לחוסר הכרה ולאחריו לאי שקט שהצריך טיפול בלרגקטיל. במקביל זוהה בצילום הגולגולת שבר קווי, אף כי לא תועד ב-CT. מנתונים אלה ניתן להעריך כי מידת החבלה לגולגולת היתה משמעותית. מ-1994 התובע החל לסבול מהתקפים אפילפטיים מסוג GRAND MAL. בדיקות הדמיה חוזרות הראו כי השבר בגולגולת לא התאחה וכי הוא "שבר גדול", כאשר מתחתיו ישנו נזק ממוקד של אטרופיה ואנצפלומלציה של רקמת המוח. אין ספק כי מוקד חבלתי שכזה עלול לגרום להופעת אפילפסיה שלאחר חבלה. במרבית המקרים אפילפסיה שכזו מופיעה תוך שנתיים-שלוש, אך אין בפרק הזמן הארוך יותר שחלף מאז החבלה לשלול אבחנה זו. התובע סובל מ-POST TRAUMATIC EPILEPSY כביטוי מאוחר לפגיעה המוחית משנת 1986.

מתוך רישומי קופת החולים, עולה כי לתובע התקפים אחת לכמה חודשים. ניתן היה לשפר את מצבו הקליני של התובע, לו לקח את התרופה באופן סדיר ורצוף. נכותו של התובע היא 20% לפי סעיף 30(1), ב-ג מותאם.

(2) פרופ' פינסטרבוס קבע כי עקב התאונה היה לתובע שבר בעצם הטמפורלית מימין ושבר של בסיס צוואר הירך מימין. השבר קובע באמצעות החזרה ניתוחית וקיבוע באמצעות פלטה וברגים. לאחר כחצי שנה המתכת הוצאה. החיבור נמצא טוב ובעמדה תקינה. השבר גרם להתארכות יתר של הגפה ב-1.5 ס"מ, אך אין הוא גורם להפרעה תפקודית ואינו דורש הנעלה מיוחדת. מבחינת השבר ואי השיוויון באורך הגפיים הנכות התפקודית היא 0%, בהתאם לסעיף 35(1)א. הצלקת מצדיקה נכות לא תפקודית, בגין הפרעה קוסמטית בשיעור 10%, בהתאמה לסעיף 75(1)ב.

התצהירים מטעם התובע

בתי המשפט

א 001535/96

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך
:

בפני: כב' השופט משה רביד

5. בתצהירו מתאר התובע את לימודיו בבית הספר לאחר התאונה. לדבריו, ציוניו במקצועות ההומניים נעו, במוצע, בין 55-60 ובמתמטיקה ברמה 3 קיבל ציון של 100. את לימודי אורט במגמת הנדסאי הוא סיים בציון 70.

עקב מצבו הבריאותי התובע לא גויס לצבא. דבר זה גורם לו לקשיים ביחסיו עם בנות המין השני. כמו כן, אין באפשרותו, לקבל רשיון נהיגה וגם דבר זה פוגע בניידותו ובקשת העבודות שהוא יכול להיות מועסק בהן. בכל רגע נתון מקנן בתובע הפחד שמא יקבל התקף. לעניין זה יש לציין שלפי תעודת עובד ציבור אין לתובע רשיון נהיגה והוא גם לא פנה למכון הרפואי לבטיחות בדרכים כדי להבדק.

עד שהתובע החל לעבוד בריאטלירס ברעננה, הוא החליף מספר מקומות עבודה בשל בעיות בזיכרון ובשל עייפות שגרמה לו להירדמות בעבודה וזאת בשל הכדורים שאותם הוא נטל, כדי לווסת את מחלתו ובשל חוסר יכולת לעבוד שעות נוספות: היו מקומות עבודה שהוא עזב כי לא היה מסוגל לעמוד במטלות שהוטלו עליו, והיו מקומות עבודה שמהן הוא פוטר מאותה סיבה. קושי נוסף של התובע בהתמדה במקומות העבודה, הוא אי יכולתו לעמוד זמן ממושך על רגליו, עקב כאבים ברגל ימין.

העדויות בבית המשפט

6. מחקירתו של התובע עולה כי הוא עובד בריאטלירס מיום 18.8.00. זו חברה הנחשבת בין הטובות בעולם בתחום הקופות הרושמות. בכל תקופת עבודתו שם קיבל התובע העלאת שכר רק לפני כעשרה חודשים. שכרו כיום עומד על 10,000 ₪ ברוטו ו-6,200 ₪ נטו. התובע עובד בחברה כמתכנת. תפקידו לתקן באגים ולשפר את המערכת. התובע, בניגוד לעובדים אחרים, עובד משעה שמונה בבוקר עד אחת עשר בלילה. הסיבה לשעות העבודה המרובות היא כי הספקו של התובע נמוך. על שעות העבודה המרובות והנוספות אין התובע מקבל תגמול. ברם, בהמשך חקירתו, התובע סייג עצמו ואמר שהוא עובד חמישה ימים בשבוע ושלוש פעמים בשבוע הוא עובד עד השעה 22:00. בקרב עובדי המחלקה שלו, התובע עובד מספר שעות הרב ביותר. יש במחלקה עשרה עובדים. בעבר עבדו שלושים עובדים, אך בעקבות הקיצוצים וצמצום בפעילות החברה, פיטרו עשרים עובדים.

7. משנשאל התובע, מדוע בתצהירו כתב כי אינו מסוגל לעבוד שעות נוספות, ענה שהכדורים שנטל גרמו לו לעייפות ולרדימות והוא החליט שייקח פחות כדורים כדי שיהיה יותר ערני, תוך שהוא מודע שמספר ההתקפים האפילפטיים יגדל. עליו לקחת שלושה כדורים ביום, אך התובע אינו מקפיד על נטילת הכדורים ובתקופה האחרונה אין משתמש בכדורים

בתי המשפט

א 001535/96

בבית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך
:

בפני: כב' השופט משה רביד

בכלל. התובע לוקח כדורים כאשר הוא חש שהתקף ממשמש ובא. לדבריו, הכדורים הורסים לו את החיים ופוגעים לו בבריאות. בעשותו דין לעצמו, התובע אינו נשמע לעצת רופאיו שייעצו לו לקחת את הכדורים בצורה סדירה. דר' ורדי, הרופא המטפל, שינה לו את המינון של הכדורים, וגם החליף אותם, אך לא היה שינוי במצבו. גם כשהתובע בלע כדורים היו לו תופעות לוואי והתקפים.

8. התובע סיפר בחקירתו על קשייו ביציאתו עם בחורות. אין לו כיום, בגיל 24, חברה קבועה. היתה לו בעבר חברה קבועה במשך תשעה חודשים, עד שראתה התקף אפילפטי כששניהם היו במיטה, כאשר פיו של התובע העלה קצף והיא נרטבה מהשתן. לאחר שחזתה באירוע זה, היא ניתקה את היחסים עמו.

9. התובע ניסה לקבל רשיון נהיגה, אך הפסיק באמצע התהליך, כי רופא קופת חולים המליץ לו שלא להמשיך בתהליך לקבלת רשיון. אחד התנאים לקבלת רשיון למי שסובל מאפילפסיה הוא שלא יסבול מהתקפים במשך שנתיים ולתובע היו כל הזמן התקפים.

10. אריאל מונפו, שהגיש גם תצהיר מקדים, העיד כי היה מנהל בקומפלקס בתי הקולנוע רב חן, שבו עבד גם התובע. התובע עבד כסדרן. במהלך עבודתו הוא ראה את התובע יושב על כסא וישן. ברם, בהמשך חקירתו לא היה העד כה נחרץ. למיטב זיכרונו היו שני מקרים כאלה, אך ככל הנראה העד ראה מקרה אחד ובמקרה נוסף סיפרו לו שראו את התובע נרדם במהלך עבודתו. עוד העיד העד, שכדי להימנע מתשלום פיצויי פיטורים היו מפטרים את הסדרנים אחרי ששה עד שמונה חודשים.

11. על השמירה והטיפול של אסתר, אמו של התובע, בסמוך לתאונה העידו שניים: אילן אוחנה, אחיו, ואמו אסתר.

אילן אוחנה העיד שבעת האירוע היה בן 16. הוא אינו זוכר שליוו את התובע לגן. משפחתו לא ידעה שבתחתית המגלשה יש בטון חשוף. גם אמו של התובע, אסתר, אישרה כי מעולם לא היתה בגן וגם לא לקחה את הילדים לשם. היא זוכרת שהתובע הלך לגן עם חבר, עדי פולק, שהיה מבוגר מהתובע.

12. אורלי שלם אישרה בחקירתה הנגדית כי התובע הופנה אליה לבדיקה. בחקירתה הנגדית היא העידה, שקשה לצפות את התנהגותו של התובע אם יהיה במצבים משבריים. יחד עם זאת, העובדה שלתובע מחלת אפילפסיה תקשה עליו למצוא מקום עבודה אחר, בשל

בתי המשפט

א 001535/96

בבית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך

בפני: כב' השופט משה רביד

:

הסטיגמה שמתלווה למחלה זו. מעסיקיו הנוכחיים של התובע בריאטלירס מרוצים ממנו. התובע מתקשה בקריאה. עליו לקרוא בקול רם ואז הבנת הנקרא טובה יותר. גם קצב הקריאה שלו איטי מהממוצע, כך שעליו להשקיע יותר שעות בקריאת החומר. רמת המשכל של התובע היא בתחום הנמוך של הממוצע. לטענת אורלי שלם ציוניו של התובע בתחום הגיאומטריה צריכים להיות נמוכים, והיא הופתעה לשמוע שדווקא בתחום זה ציוניו היו גבוהים. לעדה לא היה הסבר מדוע, בניגוד לדבריה, אין לתובע בעיה בתחום הגיאומטריה. בניגוד לחוות דעתה, שממנה עולה כי התובע אינו יכול להתמיד במקום עבודה אחד, התובע דווקא מתמיד במקום עבודתו בריאטלירס זמן רב, כשנתיים וחצי אין אורלי שלם סבורה שיש מקום לשנות את חוות דעתה. העדה לא חדלה להעתיך שבחים על התובע באומרה שהוא מרשים ביכולות שלו וכי יש לו מוטיבציה גבוהה.

13. פרופ' אבי רכס היה נחרץ בדעתו שהאפילפסיה הנה תוצאה של הפגיעה שעבר התובע, מספר שנים קודם לכן. לתובע נגרם נזק לרקמת המוח, שיכול להיות מוקד להתקפים אפילפטיים. לאנשים בקבוצת זמן של בין 5 ל-9 שנים אחרי פגיעה כמו זו של התובע, הסיכוי הסטטיסטי לחלות באפילפסיה הוא פי שלושה מאדם רגיל. כאשר יש נזק מוכח ברקמת המוח, עם סטטיסטיקה כזאת, הסבירות היא שזו אפילפסיה, שהיא בהגדרתה פוסט טראומטית, ולא אפילפסיה אדיופלית, שסיבתה אינה ידועה. המדובר במחלה אורגנית, כך שגירושי הוריו של התובע או האלימות שהיתה במשפחה, אינם קשורים להתפרצות האפילפסיה.

14. התופעה, ממנה סובל התובע, של נמנום עקב לקיחת כדורים לטיפול במחלת האפילפסיה, מקובלת על פרופ' רכס. על השאלה, מה התוצאה מכך שהתובע מחמיר את מצבו ואינו פונה לרופא המטפל להחליף את התרופות, ענה פרופ' רכס שעל כך יחליט בית המשפט. הנכות כתוצאה ממחלת האפילפסיה נגזרת מתדירות ההתקפים. לא נאמר בתקנות מה רשאי אדם לעשות בין התקף להתקף. גם פרופ' רכס התרשם, בעת שבדק את התובע, כי אינו נוטל תרופות באופן סדיר ולכן, על-פי השקפתו, התובע נושא באחריות לחלק ממצבו הרפואי. ישנן תרופות אנטי אפילפטיות, שההיקף המרדים שלהן, הוא פחות מהתרופות שהתובע לוקח כיום.

בתי המשפט

א 001535/96

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך
:

בפני: כב' השופט משה רביד

15. התובע אינו יכול לקבל רשיון לנהיגה, כי רשיון נהיגה ניתן רק למי שההתקף האפילפטי האחרון היה לפני שנה. כמו כן נדרש אישור מהרופא המטפל שהחולה מקבל טיפול תרופתי מסודר.
16. התובע מקבל תרופה מסוג טגרטול. התרופה מפחיתה את שיעור ההתקפים האפילפטיים, אך יש לה תופעות לוואי של עייפות וקושי בריכוז. מי שמשמש בכדורי טגרטול יכול לעבוד כרגיל.
17. הנכות שפרופ' רכס קבע לתובע, קרובה לנכות שקבע פרופ' ורדי. הנכות שנקבעה לתובע – 20% - נקבעה מתוך התחשבות בעובדה שהתובע אינו לוקח תרופות באורח סדיר.
18. לדברי אמו של התובע, עקב הפגיעה היא נעדרה ממקום עבודתה 20 יום, שקוּוּזוּ מימי החופשה. האם גם טיפלה בתובע לאחר הפגיעה ולאחר ששחרר מהאשפוז. בתקופה זו היה צריך לטפל בתובע כמו עם תינוק. הוא היה זקוק להשגחה, להאכלה ולעזרה בלימודים. בתקופה שלאחר הפגיעה שכרה התובעת אישה שקיבלה ממנה 200 ₪ לחודש. העובדת חדלה לעבוד כעבור זמן מה כי האם, אסתר, חששה מאלימותו של אבי התובע.

הערכת הראיות

19. עדותו של התובע היתה עדות משכנעת. הבכי שליווה את עדותו היה בכי כן ואמיתי וביטא את צערו של התובע שעולמו חרב עליו באחת, עקב הפגיעה בראשו. יחד עם זאת התובע אינו מרחם על עצמו. הוא אדם הנלחם בגורלו. הוא עובד במפעל שיש לו מוניטין ומעסיקיו מרוצים ממנו. גלי הפיטורין פסחו עליו וכנראה לא בכדי. כל מי שבא עמו במגע אינו חדל מלשבחו ובצדק.
20. אמו של התובע, מתוך רצונה להגן על התובע הגזימה לא מעט, כגון ביחס להשפעת הצלקת לאורך הברך על התובע (ראו נ/2).
22. גם עדותה של אורלי שלם לוקה בחסר. חוות דעתו של המומחה המוסכם לא היתה מונחת לפניו. היא גם לא היתה מוכנה לתת משקל לעובדה שהתובע עובד זמן ניכר – כשנתיים – בחברת בריאטלירס.

בתי המשפט

א 001535/96

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך
:

בפני: כב' השופט משה רביד

23. פרופ' פינסטרבוש, שמונה כמומחה בת המשפט בתחום הנכות האורטופדית, קבע שלתובע נכות רפואית-קוסמטית בשיעור של 10%, בגין הצלקת ברגל, לפי סעיף 175(1)ב ושאין לתובע נכות תפקודית, בגין סעיף 135(1)א. כאמור המומחה לא נחקר על חוות דעתו ולכן יש לקבלה כמות שהיא (ראו לעניין נכות בגין צלקת שאינה תפקודית ע"א 586/84 **מקלף נ' זילברברג**, פ"ד מג(1) 137, 152; ע"א 3049/93 **גירוגיסיאן נ' רמזי**, פ"ד נב(3) 792, 799).

אשם תורם

24. על הורה מוטלת חובת פיקוח על ילדיו. לובה זו משתנה על-פי נסיבות המקרה: גיל הילד, תנאי השטח, ואופי הסיכון (ע"א 4597/91 **קיבוץ אפיקים נ' כהן**, פ"ד נ(2) 111, 125; ע"א 310/89 **כהן נ' לנטוש, פ"ד מו(1) 402, 4051**). גן משחקים צופן בחובו סכנות (ע"א 343/74 **גרובנר נ' עירית חיפה**, פ"ד ל(1) 141, 157). יש בו מגלשות ומתקני משחקים אחרים שניתן להיפגע מהם, במיוחד שמדובר בילד שהיה בעת האירוע בן 7 והוא אינו מסוגל להעריך את הסיכון שבהחלקה על צינור למשטח בטון. סכנה זו ניתן היה למנוע לו אסתר היתה מתלווה לתובע בדרכו לגן המשחקים. מחובתם של הורים לבדוק שמקומות שאליהם הם מרשים לילדיהם הקטינים ללכת הנם בטוחים (ע"א 621/71 **נחום קטין נ' עירית ראשון לציון**, פ"ד כו(2) 751, 753; ע"א 441/59 **אגד (א.ש.ד.) אגודה שיתופית לתחבורה בישראל בע"מ, נ' אראמי, פ"ד יד 1302, 1304**). הייתי מוסיף לדברים הללו שלוש הסתייגויות: שהיקף האחריות משתנה בהתאם לגיל הילד, למקום שאליו הוא הולך ובמידת הסיכון ובהוצאה הנדרשת למנוע את הסיכון (ע"א 587/73 **שאוּלי נ' מזרחי**, פ"ד ל(1) 533, 537; ע"א 343/74 **עניין גרובנר**, עמ' 158 ואילך; ע"א 145/80 **ועקנין נ' המועצה המקומית בית שמש**, פ"ד לז(1), 113, 131-132).

נראה לי שבנסיבות המקרה תרומת הרשלנות של אסתר נופלת מבחינה מוסרית מזו של אלה שבנו את המגלשה ותחזקו אותה. אחיו של התובע וילדים אחרים באו תדיר למתקן הגלישה ולמזלם לא נפגעו, חרף הסכנה הגדולה שטמונה בשימוש בה. מצב זה יצר יכל ליצור ציפייה בלבב של אסתר שהגן בטוח. יחד עם זאת, כפי שכבר נאמר גן משחקים יש בו סכנות, אמנם לא כמו כביש סואן או ים, אך אין גם להקל ראש בסכנות שקטין בגילו של התובע אינו יכול להיות מודע להם ואסתר כאם חבה חובת זהירות מושגית וקונקרטיית בנסיבות המקרה לתובע.

לאור האמור נראה לי שיש להעמיד את האשם התורם של אסתר על 20%.

הפסד כושר השתכרות לעבר

בתי המשפט

א 001535/96

בבית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך
:

בפני: כב' השופט משה רביד

25. אין בעדותו של התובע נתונים מדויקים על הפסד השתכרותו בעבר או טענה שאין ביכולתו לספק נתונים אלה לבית המשפט (ע"א 355/80 נתן אניסימוב בע"מ נ' מלון טירת בת שבע בע"מ, פ"ד לה (2) 800, 809-810). גם אין טענה שהתובע היה מובטל בעבר עד לתחילת עבודתו בריאטלירס. כדי לא לקפח את התובע בראש נזק זה אפסוק לו סך של 20,000 ₪ נכון להיום.

הפסד השתכרות לעתיד

26. כפי שראינו, התובע עובד כשנתיים וחצי באותו מקום עבודה, לשביעות רצון מעבידיו. טענותיו ששכרו לא עלה בשל מצבו הרפואי לא הוכחו. היפוכו של דבר, הוכח כי בריאטלירס נעשו צמצומים ושני שלישי מהעובדים ביחידה שבה עובד התובע פוטרו. בנסיבות אלה קשה להאמין שהמפעל בו עבד יחשוב על העלאות שכר. פיטורין בהיקף כזה מצביעים על הפסדים ודעת לנבון נקל שמפעל שאינו נושא רווחים לא ימחר לשלם תוספות לעובדיו. עוד יש לזכור, שמעסיקו של התובע לא הוזמן להעיד, ובכך קמה הנחה לחובת התובע, שלו הוא היה בא עדותו לא היתה מיטיבה עמו (ע"א 55/89 קופל (נהיגה עצמית) בע"מ נ' טלקאר חברה בע"מ, פ"ד מד(4) 595, 602).

אני מאמץ את דברי פרופ' רכס שהתובע סובל מעייפות ונמנום עקב לקיחת תרופות, אך כדבריו, יש היום תרופות אחרות שהן פחות מרדימות ולכן יקלו על התובע בעבודתו ובחיי החברתיים. על התובע מוטל נטל להקטין את הנזק. בנטל זה לא עמד התובע (ע"א 252/86 גולדפרב נ' כלל חברה לביטוח, בע"מ, פ"ד מה(4) 45, 51-52). הנתבעים הוכיחו, באמצעות עדותו של פרופ' רכס, שישנם כדורים אחרים שתופעות הלוואי שלהן קלות יותר. התובע עשה דין לעצמו בכך שאינו נוטל כדורים או שאינו נוטל אותם בכמות הדרושה על-פי הוראת הרופא המטפל ובכך הוא מגדיל את שכיחות ההתקפים. גם מעדותה של אורלי שלם ניתן להסיק שההבדל בין התובע למי שאינו סובל מאפילפסיה הוא שעל התובע להתאמץ יותר ולהשקיע יותר זמן.

27. עוד יש לזכור, שהתובע סיים את לימודיו בבית ספר רגיל, סיים את אורט במגמת הנדסאי מחשבים ואף היה יו"ר הסתדרות הסטודנטים.

28. הנכות הרפואית או התפקודית אינן תמיד אמות מידה ראויות לקביעת הפסד כושר ההשתכרות של נפגע (ע"א 3049/93 עניין גירוגיסיאן, עמ' 799-802). נכון שיש ראייה

בתי המשפט

א 001535/96

בית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך
:

בפני: כב' השופט משה רביד

שבעבר פוטר התובע בגלל שנרדם במהלך עבודתו, אך זו ראייה "חלשה". עדותו של אריאל מונפו לא היתה נחרצת ואינני בטוח שלא פוטר כדי להימנע מתשלום פיצויי פיטורים. יתרה מזאת: התובע עובד מספר שנים בריאטלירס ואין למעבידיו טענות נגדו לא על איכות עבודתו ולא על כך שהוא נרדם במהלך עבודתו. מכאן, שהטענה על חשש לפיטורין מחמת עייפות כרונית של התובע קיימת אך משקלה נמוך. לא זו אף זו: התובע העיד כי בחר שלא ליטול כדורים כדי שלא יחוש בעייפות. אין התובע יכול לאחוז בחבל משני קצותיו: גם לטעון שהוא נוטל כדורים שגורמים לו לעייפות וגם לטעון שאינו נוטל כדורים כדי שלא לחוש בעייפות.

לדברי פרופ' רכס, בעדותו ובתשובות לשאלות ההבהרה, לו היה התובע נוטל את התרופות כסדרן סביר להניח שנכותו היתה קטנה במחצית ועומדת על 10% (ראו תשובה ג2 למכתבו מיום 2.2.99).

בהתחשב בעובדה שכעת אין לתובע הפסדי שכר, אך אם יפוטר הוא צפוי לקושי במציאת עבודה אחרת, בשל הסטיגמה הקשורה במחלתו אני פוסק לו עבור הפסד השתכרות לעתיד סך של 150,000 ₪ (ע"א 998/91 יפוח נ' אליהו חברה לביטוח, דינים עליון נה 240; ע"א 4837/92 אליהו חברה לביטוח נ' בורבה, פ"ד מט(2) 257, 262). בקביעת פיצוי זה גם הבאתי בחשבון שלתובע אין "קביעות" במקום עבודתו וכי הוא צפוי לפיטורים ללא קשר לנכותו, אם מצבה הכלכלי של ריאטלירס יחמיר.

עזרת האם אסתר

29. האם, אסתר נעדרה מעבודתה כעשרים יום. לדבריה, הימים הללו נוכו מימי החופשה שלה. אף כאן לא המציאה האם קבלות או אישורים ממקום עבודתה. נראה לי שיש לפצות את האם בסך של 5,000 ₪ נכון להיום.

כאב וסבל

30. התובע סובל ממחלת האפילפסיה סבל גופני, אך בעיקר סבל נפשי. יש לו קשיים חברתיים, בעיקר עם בנות המין השני. הוא חושש מקשר אינטימי ופוחד שיראו אותו "בקלקלתו". יש גם לזכור שלמחלה יש סטיגמה חברתית, אך התובע שיכול לצמצם את התקפי מחלת האפילפסיה ולחיות חיים יותר נורמליים, עושה דין לעצמו ואינו מוכן לנסות כדורים אחרים, שהם פחות מרדימים. נראה לי בנסיבות אלה שיש לפסוק לתובע סך של 100,000 ₪, נכון להיום.

בתי המשפט

א 001535/96

בבית המשפט המחוזי בירושלים

תאריך
:

בפני: כב' השופט משה רביד

אשם תורם

31. מסכום הפיצויים יש לנכות אשם תורם בשיעור של 20%.

סיכום

32. בהנחה שתוכח אחריותן של הנתבעות, יש לשלם לתובע סך של 220,000 ₪, בצירוף הוצאות המשפט ושכ"ט עו"ד בשיעור של 20% מהסכום הפסוק ובצירוף.

33. נקבע לקדם משפט ביום 15.3.03 בשעה 10:30.
ניתנה היום כ"ח ב אדר ב, תשס"ג (1 באפריל 2003) בהעדר הצדדים.
המזכירות תשלח העתק מהחלטה זו לב"כ הצדדים.

משה רביד, שופט